

ЗАРУБІЖНА ПЕДАГОГІКА

УДК 37(4/9)

М. С. Плащовата

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ У НІМЕЧЧИНІ

Входження України до Болонського процесу та інтеграція вітчизняної системи освіти в європейський освітній простір актуалізують проблему вивчення та узагальнення найкращих зразків зарубіжної педагогічної майстерності та досвіду. У західній педагогіці протягом останніх 10 років спостерігається процес радикального переосмислення традиційної системи оцінки навчальних досягнень учнів та студентів. Основним інструментом підвищення якості в реформуванні системи освіти виступає удосконалення системи оцінювання, поліпшення роботи навчальних закладів, підвищення кваліфікаційного рівня вчителів, перегляд освітніх кваліфікацій.

Питання шкільної освіти та оцінювання досягнень учнів у Німеччині частково висвітлено у працях Сергеевої Н., Писаревої Л., Даурової Х., Михайлової Н., Кипнис Д., Кипнис А.

З огляду на актуальність та недостатню дослідженість проблеми, мета статті полягає у характеристиці особливостей системи оцінювання знань учнівської молоді в Німеччині.

Шкільна справа, відповідно до статті 7 Конституції ФРН знаходиться під контролем держави. Проте у кожній з 16 земель ФРН діє свій власний закон про освіту. Відмінності в шкільній політиці земель полягають переважно в змісті і в методиках викладання, а не в структурі освіти. Проте, система шкільної освіти в Німеччині має риси, притаманні усім землям. Основними принципами шкільної освіти є: законодавчо встановлені обов'язковість шкільної освіти і її загальний план. У Німеччині діє державний закон про обов'язкову освіту (Schulpflicht) громадян від 6 до 18 років.

Початкова школа є обов'язковою школою, що охоплює всіх школярів від 1 до 4 класу. У наступний клас початкової школи учнів переводять у відповідності зі шкільними оцінками. Основними уроками в початковій школі є уроки математики, німецької мови, природознавства, музика, спорту і естетичного виховання, що представлені єдиним блоком і займають 17 годин на тиждень. Учитель самостійно висуває вимоги до учнів, організовує і проводить диференційований зріз їх розумового розвитку, спостережливості. У 3–4 класі відбувається перехід до оцінювання знань учнів та виставлення оцінок. Двічі на рік учень отримує табель успішності (Zeugnis) з оцінками від 1 до 6 балів. Як

відомо, цифра 1 – найвищий бал і їй відповідає оцінка *sehr gut* (дуже добре), 2 – *gut* (добре), 3 – *befriedigend* (задовільно), 4 – *ausreichend* (достатньо), 5 – *mangelhaft* (недостатньо), 6 – *ungenügend* (незадовільно). При отриманні декількох оцінок *mangelhaft* і *ungenügend* учень повинен повторно пройти всю річну програму [1].

Наприкінці навчання в початковій школі оцінюють знання з предметів німецька мова та математика. Основна мета перевірки знань учнів з німецької мови полягає у вмінні обговорювати прочитане, письмово та усно використовувати мову. Рівень знань з німецької мови забезпечує написання диктанту та творів. При оцінюванні набутих знань з математики особливу увагу звертають на точність, об'єктивність і самоконтроль учня.

Основна школа призначена насамперед для дітей, схильних до практичної та ремісничої діяльності. Після закінчення дев'ятого або десятого класу школи учні повинні бути здатними розпочати освіту за фахом. Основним предметом виступає „праця” (*Arbeitslehre*), в ході якої закріплюються технічні та наукові знання учня.

Програма навчання в основній школі включає в себе: німецьку мову, історію, соціологію, географію, математику, фізику, хімію, біологію, англійську мову тощо. Свідоцтво про закінчення основної школи (*Hauptschulabschluss*) видається при одержанні оцінок не нижче 4 (*ausreichend*). Існують випадки, коли учневі до моменту закінчення основної школи ще не виконується 18 років, тоді відділ освіти даної землі направляє його на обов'язкове навчання в професійне училище (*Fachschule* або *Berufsschule*) протягом 1 року. Завданням училища полягає в забезпеченні підготовки висококваліфікованого працівника, якому також можна запропонувати розпочати професійне навчання (*Ausbildung*) у подвійній системі (*Duales System*) – заняття проходять частково у межах шкільної системи і частково в професійній галузі на виробництві на спеціальних робочих місцях. Таким чином, в рамках цієї „подвійної системи” забезпечується узгодженість роботи професійної школи і виробництва.

Метою навчання в професійній школі є широка професійна підготовка, що включає як необхідні для роботи виробничі навички, так і знання в цій галузі. Іспити проводяться поза закладом, переважно перед торгівельно-промисловою палатою (*Industrie – und Handelskammer*) або ремісничої палатою (*Handwerkskammer*). Освіта завершується отриманням посвідчення про повну спеціальну освіту в професійно-технічному училищі, атестатом про присвоєння розряду за професією, що, в свою чергу, представляє собою свідоцтво про присвоєння звання підмайстра (*Facharbeiterbrief* або *Gesellenbrief*). В результаті навчання в *Berufsschule* може бути отриманий документ, що включає *Hauptschulabschluss* або *Realschulabschluss* [2].

Професійні спеціалізовані училища або їх ще називають (*Berufsfachschule*) школи повного дня, слугують для підготовки до

професійної діяльності або професійної освіти при одночасному поглибленні загальної освіти. Достатнім для зарахування в зазначені училища є свідоцтво про закінчення основної школи (Hauptschulabschluss). Освіта в Berufsfachschulen закінчується, як правило, одним іспитом. У багатьох випадках шляхом складання додаткових іспитів можливе отримання свідоцтва про закінчення середньої освіти, яке формально прирівнюється до свідоцтва про закінчення реальної школи (Realschulabschluss).

У всіх Землях Німеччини в кінці 10 класу учні отримують свідоцтво про закінчення середньої школи (Realschulabschluss). Підставою для отримання свідоцтва є оцінки з усіх предметів не нижче ausreichend. Такі випробування зазвичай проводяться в Баден-Вюртемберзі, Рейнланд-Пфальці і Саарланді. Ці іспити складаються з трьох письмових робіт, як правило при цьому для отримання свідоцтва необхідна оцінка „3” і вище. Свідоцтво про закінчення дозволяє продовжити подальшу освіту в професійній школи підвищеного рівня. При достатньо високих оцінках свідоцтво про закінчення реальної школи дає право поступити в старші класи гімназії (gymnasiale Oberstufe).

Слід зазначити, що гімназії призначені насамперед для здатних до мов дітей з вираженою схильністю до логічно-абстрактного мислення і прагненням до поглибленої загальної освіти. Одночасно, крім передачі знань і умінь відбувається формування характеру, розкриття творчих сил і вироблення соціальних, етичних і релігійних установок і поведінки. Метою освіти є розкриття всіх можливостей школяра. У гімназії доводяться до досконалості теоретичні знання, встановлюються певні взаємини між дисциплінами. Цілі і завдання гімназій загального типу вимагають педагогічних і організаційних зусиль учнів з 5 по 13 клас. Гімназія охоплює 9 шкільних років і закінчується іспитами на атестат зрілості (Abitur).

Наприкінці 9-го класу школярі при позитивних оцінках переводяться в старші класи гімназії (gymnasiale Oberstufe), або отримують свідоцтво про закінчення середньої ланки шкільної освіти (mittlere Reife).

Отже, після завершення середнього щабелю освіти, тобто після реальної школи або після десятого класу гімназії можливий перехід на старший гімназичний щабель, або професійне навчання з подальшою роботою за отриманою спеціальністю або поєднання загальної та професійної освіти.

Гімназичні старші класи (Oberstufe) (від 10 до 12) організуються як правило як система курсів, яка закінчується заключними іспитами на атестат зрілості (Abitur). Атестат зрілості (allgemeine Hochschulreife) дає право вступу без іспитів до Університету та інших вищих навчальних закладів [2].

Крім загальних гімназій старша ступінь навчання включає в себе також „професійні гімназії” (berufliche Gymnasien/Fachgymnasien), які

починаються з одинадцятого шкільного року й охоплюють школярів, що мають свідоцтво про середню освіту. Термін навчання – три роки. Зазвичай, навчання закінчується одержанням атестата зрілості. Ця шкільна форма характеризується наближенням до професійно-орієнтованих розділів науки чи техніки, які включаються до системи випускних іспитів як спеціальний предмет. Найчастіше професійні гімназії дають диплом про загальну освіту, але не дають повної професійної кваліфікації.

Виведення оцінки, що характеризує випускника гімназії, проводиться за досить складною схемою. Так, наприкінці півріччя виставляються оцінки за шкалою від 1 до 6 балів. Переклад оцінок в бали може бути представлений таблицею:

Оцінка + 1 - + 2 - + 3 - + 4 - + 5 - 6
Бали 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0

Рівень загальної кваліфікації (Gesamtqualifikation) складається і з оцінок, які учні отримують при випробуваннях на атестат зрілості, і з оцінок основних і додаткових курсів.[1]

Розрахунок загальної освітньої оцінки проводиться за складною математичною шкалою, орієнтовне уявлення про яку можна отримати за таблицями:

Блок 1 – Оцінки з 22 основних курсів курсової системи.

Блок 2 – Оцінки з 8 оціночних курсів у курсовій системі, причому два з останнього півріччя в простій системі, інші – шість – у подвоєному значенні.

Блок 3 – Оцінки за двома обраними курсами та курсами третього і четвертого екзаменаційних предметів за останню половину року в простому значенні і результати випробувань у 4-значному значенні.

Загальну величину знань визначають у балах і переводять в оцінки за таблицями відповідності оцінок і балів.

280 - 4,0
348-364 3,5
432-448 3,0
516-532 2,5
600-664 2,0
684-700 1,5
768-840 1,0

Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про те, що в Німеччині існують конфесійні школи і школи з авторськими принципами організації навчального процесу. У величезній більшості ці школи не є державними, а приватними. Відповідно до Конституції приватні школи допускаються з дозволу державних органів, якщо ці школи як за цілями навчання, так і за рівнем підготовки викладацького складу не поступаються державним школам.[1]

Організатори німецьких приватних шкіл об'єднані в союз німецьких приватних шкіл (Bundesverband Deutscher Privatschulen). Усі ці

школи дуже різноманітні і є альтернативними по відношенню до звичайних. Слід зазначати, що майже половина альтернативних шкіл є конфесійними – католицькими або євангелічними і підтримуються відповідними місцевими громадами.

Найбільш відомі в Німеччині Вальдорфські школи, початок яким було покладено Р. Штейнером. У цих школах майже до державних випробувань та видачі свідоцтв – не ставлять оцінок, не проводять іспитів і не залишають учнів на другий рік. Основна увага приділяється розвитку творчих здібностей дітей. Перехід від предмета до предмета відбувається не кожен урок, а раз на кілька тижнів, коли закінчується певний цикл. У двох третинах Вальдорфських шкіл – а їх у ФРН 168 і навчаються в них близько 70 тисяч школярів – навчання починається з першого класу, тобто з початкової школи. 58% випускників отримують атестат зрілості, 30% – свідоцтво про закінчення середньої ступені.

Система шкільної освіти Німеччини перебуває в постійному розвитку. Зміни відображаються в структурі навчальних закладів, особливо в галузі професійної підготовки. На сьогоднішній день, наявність шкільної освіти є надзвичайно важливою, причому її якість визначає подальшу долю людини. У разі відсутності свідоцтва про закінчення основної або реальної школи, людина не може розраховувати на отримання будь-якої кваліфікованої роботи, оскільки вона не може бути прийнята на опанування професією (Ausbildung). Потрібно розуміти, що просто присутність учня у школі протягом певного часу, (що вимагається законом про обов'язкове навчання), не дає підстав для отримання даного свідоцтва. Необхідним для його отримання є досягнення певного рівня знань, який визначається в кожній окремо взятій землі за своїми критеріями (рівень оцінок, здача іспитів з певним рівнем оцінок чи інші можливі оціночні характеристики) [2].

При наявності свідоцтва про закінчення основної школи (Hauptschulabschluss) людина може розраховувати на отримання професійної освіти і подальше просування по шляху загальної освіти (наприклад, десятий клас Hauptschule). Одержавши свідоцтво про закінчення реальної школи (Realschulabschluss), людина має більш широкий вибір, як з точки зору професійної, так і загальноосвітньої. Після отримання атестата зрілості людина має право вибирати або шлях до спеціальності в системі професійної освіти або вступити до вищого навчального закладу.

Таким чином, можна зробити висновок, що обов'язкове навчання у Німеччині триває від шостого до вісімнадцятого року життя, тобто дванадцять років. Відвідування всіх державних шкіл є безкоштовним. Знання учнів оцінюються від 1 до 6 балів. Цифрі 1 відповідає оцінка *sehr gut* (дуже добре), 2 – *gut* (добре), 3 – *befriedigend* (задовільно), 4 – *ausreichend* (достатньо), 5 – *mangelhaft* (недостатньо), 6 – *ungenügend* (незадовільно). До перспективних напрямів подальшого наукового

пошуку можна віднести питання порівняльного аналізу змісту, форм та методів оцінювання знань студентів у Німеччині та Україні.

Список використаної літератури

1. Даурова Х. М. Система дошкольного и среднего образования современной Германии / Х. М. Даурова, Ф. Н. Апиш. – Майкоп : Редакционно-изд. отдел АГУ, 2004. – 64 с. **2. Михайлова Н.** Школьное образование в Германии [Электронный ресурс] / Н. Михайлова, Д. Кипнис, А. Кипнис. – Режим доступа : <http://www.lib.ru/TEXTBOOKS/GERMAN/schule.txt>

Плащовата М. С. Особливості оцінювання знань учнів у Німеччині

У статті розглянуто особливості оцінювання знань учнів у Німеччині. Автор розкриває основні принципи німецької шкільної освіти, які полягають в законодавчо встановленій обов'язковості шкільної освіти та її загальний план. Відмінності шкільної політики переважно полягають у змісті та в методиках викладання. У статті висвітлено основні характеристики змісту навчання та оцінювання дітей у початковій школі, реальній школі, гімназіях та профучилищах.

У статті автор визначив важливу роль шкільної освіти. У разі відсутності свідцтва про закінчення основної або реальної школи, людина не може розраховувати на отримання будь-якої кваліфікованої роботи. Необхідною умовою для його отримання є досягнення певного рівня знань, який визначається в кожній землі за своїми власними критеріями (рівень оцінок, здача іспитів з певним рівнем оцінок чи інші можливі оціночні характеристики). Після отримання атестата зрілості людина має право обирати або шлях до спеціальності в системі професійної освіти, або вступити до вищого навчального закладу.

Ключові слова: рівень знань, шкільна освіти, оцінювання, Німеччина.

Плащовата М. С. Особенности оценивания знаний учащихся в Германии

В статье рассмотрены особенности оценивания знаний учащихся в Германии. Автор раскрывает основные принципы немецкого школьного образования, которые заключаются в законодательно установленной обязательности школьного образования и его общий план. Различия школьной политики преимущественно заключаются в содержании и в методиках преподавания. В статье отражены основные характеристики обучения и оценивания в начальной школе, реальной школе, гимназиях и профучилищах.

В статье автор определил важную роль наличия школьного образования. В случае отсутствия свидетельства об окончании основной или реальной школы, ученик не может рассчитывать на получение любой

квалифицированной работы. Необходимым условием для его получения является достижение определенного уровня знаний, который определяется в каждой земле по своим собственным критериям (уровень оценок, сдача экзаменов с определенным уровнем оценок или другие возможные оценочные характеристики). После получения аттестата зрелости человек вправе выбрать или путь к специальности в системе профессионального образования или поступить в высшее учебное заведение.

Ключевые слова: уровень знаний, школьное образование, оценивание, Германия.

Plashchovata M. S. Peculiarities of Pupils' Knowledge Assessment in Germany

The article describes the features of student assessment in Germany and the main grading scale. The author points out the basic principles of German school education, which consists of the statutory obligations of school education and its overall plan. The main school policy differences are in the content and methods of teaching. Much attention is given to the main characteristics of primary school, a real school, gymnasiums and colleges. Also there is illustrated the main grading scale. School grades vary from 1 (very good, sehr gut) to 6 (insufficient, ungenügend). Number 1 – the highest score and it meets the assessment sehr gut (very good), 2 – gut (good), 3 – befriedigend (satisfactory), 4 – ausreichend (enough), 5 – mangelhaft (enough), 6 – ungenügend (unsatisfactory). When student receives mangelhaft and ungenügend, he must pass all re-annual program.

The author comes to the conclusion that the availability of schooling plays an important role. A student can not receive a skilled work, if he hasn't the certificate of completion of the main or a real school. The essential condition to get this certificate is achievement of a certain level of knowledge, which is defined according to their own criteria (marks, taking exams with a certain level of assessment or other possible evaluation characters). A person with the certificate of completion of basic school (Hauptschulabschluss) can receive professionally-oriented training and further progress. Also he can receive the certificate of completion of real school (Realschulabschluss). After receiving matriculation people have the right to choose speciality or enter the universities.

Key words: knowledge, the school system, assessment, Germany.

Стаття надійшла до редакції 06.01.2014 р.

Прийнято до друку 24.01.2014 р.

Рецензент – д. пед. н., проф. Штефан Л. А.